

219. levél

Niccoló Machiavelli levele Francesco Vettorinak

Firenze, 1514. január 5.

A tiszteletreméltó firenzei szónoknak, Francesco Vettori Úrnak, jótevőjének ajánlva tisztelettel

Nagyméltóságú Követ uram. Ha jól meggondoljuk, beláthatjuk, hogy nagyon is igaz a mondás, mely szerint az emberek a maguk bűneikkel szemben úgy tesznek, mintha vakok lennének, mások hibáit viszont éles szemmel kritizálják. Számos példát hozhatnék erre a görög, latin, zsidó vagy kaldeus hagyományból, de – ha az itthoni és korunkhoz közelebb álló esetek nem lennének elégségesek –, elmehetnénk egészen a Bölcsék, vagy János pap országáig¹, biz’ ott is hasonló dolgokba botlanánk!

Márpedig én úgy vélem, ser Sano² igenis felkereshette volna Önt a két jubileum között, és hogy Filippo soha nem gondolta volna, hogy a mondott személy bármiféle kellemetlenséget okoz. Sőt, inkább úgy vélte volna, hogy Méltóságod örül látogatásának, s hogy egy követ számára megszokott az efféle dolog, hiszen végtelen számú komoly elfoglaltsága mellett, olykor szüksége lehet némi szórakozásra, pihenésre is. Szemében pedig ser Sano társasága ilyen alkalom volt. Bizonyára még dicsérte volna is mindenkinek körültekintését, s így döntése miatt az egekig magasztalta volna Önt. Másrészt, még ha ott lett volna Kegyelmednél Valenza egész bordélyháza is, Brancaccio³ akkor sem tett volna semmi szemrehányást; sőt, emiatt többre tartotta volna Önt, mint ha Démoszthenésznél ékeesebben szónokolt volna a pápa előtt!

S ha meg akart volna bizonyosodni érvelésem helyessége felől, a következőképpen kellett volna eljárnia: anélkül, hogy azok tudtak volna egymás kölcsönös figyelmeztetéseiről, Önnek úgy kellett volna tenni, mintha elhinné nekik, és megfogadná tanácsukat. Így ha komoly, megfontolt ember képét öltve bezárta volna ajtaját a szajhák előtt, ser Sanót pedig elkergette volna, négy nap sem telt volna belé, és Filippo máris kérdezgetni kezdte volna: – Mi van ser Sanóval? Mi

---

1 Machiavelli mindkét esetben egzotikus-utópikus keleti birodalmakra céloz: a Bölcsék országa esetében a kisdud Krisztust felkereső három napkeleti bölcs országáról van szó, míg János pap országát a népi hiedelem egy utópikus keleti birodalomnak tartotta.

2 Közismert homoszexuális férfi.

3 Giuliano Brancacci, firenzei polgár, akinek homoszexuális csapongásairól értesülünk Machiavelli leveleiben. Lásd különösen a következő, 221. számú levelet!

történt, hogy nem jön felénk? Kár, hogy nem jön, úgy vélem, jóra való férfiú; nem is értem, miféle dolgokat hordanak össze a népek; és persze abban is biztos vagyok, hogy ser Sano jól ismeri udvarunk szokásait, s hogy bizony igen hasznos a látogatása. El kellene küldetnie érte, nagykövet úr! – Mondanom sem kell, hogy Brancacciót mennyire rosszul érintette volna a hölgytársaság hiánya, és mennyire meglepte volna őt, de biztosan nem tette volna szóvá hátsóját a tűz felé tartva, ahogyan Filippo csinálta, hacsak nem zárt ajtók mögött, amikor kettesben maradt Önnel. És hogy jobban rávilágítsak Önnek a dologra, lelke eme puritán pillanatában ott termettem volna én, ki igazán ismerem a nőket, és társaságukat sem vetem meg, és miután gyorsan felmértem volna a dolgok ilyenén állását, nyomban így szóltam volna: – Nagykövet Úr, még a végén megbetegszik! Nincs semmi szórakozása, nincsenek itt sem ifjak, sem fehérszemélyek! Hát miféle elfuserált ház ez? –

Nagyrabecsült Nagykövet uram, csupa bolondokkal vagyunk körülvéve itt, s csak igen kevesen ismerik a világ dolgait, miként kevesen tudják azt is, hogy aki mindig mások tetszésére akar tenni, sosem tesz semmit, mert nincs két ember, kinek véleménye egyazon dologról azonos lenne. S ki tudja, hogy kit nappal bölcsnek mondanak, nem hiszik-e éjszaka bolondnak; vagy annak, kit egyszer megfontolt és jóra való embernek ismertek, vajon szégyen helyett nem tisztességére válik-e mindaz, amit lelke felüdülésére és élete megvidámítására tesz, így ahelyett, hogy képmutatónak vagy nőcsábásznak tartanak, dicsérik, mily sokoldalú, társasági ember és igazi jó barát. Nem tudják, hogy csak a magáét adja, de nem veszi el a másét, így minden, amit tesz, olyan, mint a forrásban lévő must: kellemes íze átjárja a penészes hordót, miközben benne a penész semmi kárt nem okoz.

Ezért hát, nagyrabecsült Nagykövet Uram, ne tartson úgy ser Sano penészetől, sem mona Smeria mételyétől! Kövesse csak továbbra is a saját szokásait, és hagyja csak, hadd beszéljen Brancaccio, aki nem látja, hogy olyan, mint az ökörszem, ki kétségbeesett kiáltásaival elsőként lármázza fel a többi madarat, mégis, ha jön a bagoly, őt kapja el legelőbb. Filippónk pedig, mint a keselyű, aki, ha lakmározásra nem talál a közelben tetemet, száz mérföldet is képes repülni, hogy felkutasson magának egyet. És amint megtönte torkát, felrepül a fa tetejére, és onnan gúnyolódik a többi madáron, a sason, a héján, a sólymon, amelyek képesek fél évig is koplalni azért, hogy finom és különleges falatokon éljenek. Hagyja hát, hadd kiabáljon az egyik, és tömje begyét a másik, Ön meg csak törődjön a saját dolgával, és cselekedjék mindenben a belátása szerint.

Kelt Firenzében, 1514. január 5-én.

Niccoló Machiavelli
(Tekulics Judit fordítása)